БРОЈ 17. ЦЕТИЊЕ, Сриједа 12. марта 1914. год. ГОДИНА VII.

ЦИЈЕНА:
за Црну Гору на годину 10 перп., на по год. 5 перп.; ван земље 15 франака у злату.

за Црну Гору број 10 пара
за Стране Земље број 20 пара

лист излази
СРИЈЕДОМ и ПЕТКОМ

ВЈЕСНИК

АДРЕСА:
„Вјесник" Цетиње, (Црна Гора)

ADRESSE:
„Viesnik" Cetigné (Monténégro)

Рукописе ваља слати Уредништву „Вјесника" а претплату и огласе Администрацији
Огласи се наплаћују по погодби

Цетиње, 5. марта

Европски мир преживљује мучне дане искушења.

Већ и озбиљни органи јавног мњења у великим државама мире се са мишљу, да се данашње политичко стање у Европи не може дуго одржати. Кампања, коју међусобно воде руски и њемачки листови, све више показује пукотине на згради општега мира. Неко неспокојство захватило је духове. Оно бива повећавано грозницом оружања, у којем је утркивање достигло врхунац напетости. Односи међу појединим Великим Силама и међу њиховим таборима толико су заоштрени, да се и најљепшим миролубивим изјавама мало вјере поклања. Поједина тугаљива питања из односа међу великим државама тако жучно бивају претресана од њихових полуслужбених листова, као да се Европа налази у предвечерју крупних историских догађаја. Само нико не смије први да почне, да први прими на себе одговорност. Изјаве са разних мјеродавних мјеста немају обиљежје поуздања и вјере у дуги вијек општега мира. Кредити, који се непрестано траже од парламената за војне сврхе, стварају узнемиреност. Али као да је ипак највеће узбуђење створило писање њемачке и руске штампе. У Русији се озбиљно прегло да се моћно и велико словенско царство потпуно спреми за свој историски задатак, у толико прије, што се и словенски противници нагло оружају. Одлучни рад Русије и њен нагли напредак изазваше у њених противника страх, којем дадоше израз опште узрујаности. Изазивања и добацивања гомилају се с једне и друге стране, а журба оружања прати ратоборне ријечи. Чују се још једнако изјаве, да је „оружани мир" јевтиниј од рата, али и томе оружању мора бити краја, пошто сви неће моћи да иду у крок. Русија је и у томе погледу у најбољем положају. Сваке године повећа се њено становништво за два и по милиона, док њена привредна и финансиска моћ у квадратури расте.

Злонамјерне неистине

Биоградски лист „Балкан" доноси, на основи тобожњих обавјештења из Петрограда, повише неистина о спору између нас и сусједне монархије поводом догађаја код Метаљке. Поменуте неистине овако је поређао:

Црна Гора је у мјешовитој комисији признала Аустрији право на „Сјенокос".

Црна Гора је због пограничног сукоба изјавила Аустрији жаљење.

Наш Министарски Савјет обећао је накнаду штете Аустрији, која јој је тобоже учињена догађајем код Метаљке.

И поврх свега: цио догађај унапријед је био удешен између Црне Горе и Аустрије!!

Потребно је много хладнокрвности, да се с презрењем прије преко оваквих подвала, а особито преко сумњичења родољубивог рада владе једне српске државе. Овакве су подвале у толико више за осуду, што их у први мах није лако ни сузбити, јер се Владе не налазе вазда у пријатној могућности, да објављивањем својих аката из једнога процеса, *који је још у току*, спријече сумњичења и затворе уста клеветницима.

Како је текао догађај код Метаљке, познато је цијелој српској јавности. Није нужно да га препричавамо. Утврђено је, да је аустриска војска учинила насилну повреду нашега земљишта. Доказано је, да са наше стране није било изазивања. Наша је влада још истога дана нотом уложила протест код овдашњег аустро-угарског посланства. Тражила је образовање мјешовите комисије, која ће догађај констатовати. Комисије још није ни било. Тражила је, да се аустриска војска неизоставно повуче са посједнутога земљишта, док се спор не ријеши дипломатским путем. Никакво извињавање није чинила. Ништа Аустрији није признала, нити је могла признати. Још мање је обећавала какву накнаду штете, јер Црна Гора је та, која је поступком аустриске војске оштећена и увријеђена. Сва пријеписка, која се поводом тога инцидента већ неколико дана води, и сва испитивања несумњиво доказују исправност држања наше владе у овоме питању.

Тврдње да је догађај био удешен између Црне Горе и Аустрије, проста је клевета, која без сумње неће навести нашу владу на пренагљене кораке, да би лакомисленом одлучношћу онемогућила сумњичење али оштетила више српске интересе. Свакако је безгранична дубина неваљалства, које је такву клевету могло избацити противу једне српске владе.

О догађају код Метаљке биће поведена ријеч у нашој Народној Скупштини. Надлежни Министар одговориће на интерпелацију, која је тијем поводом на њега управљена. Народна Скупштинн имаће прилику да баци поглед у сва документа о тој афери и донијеће мјеродаван суд о држању наше владе.

Уредништва биоградских листова молили бисмо, да о овоме питању потраже обавјештења на мјеродавном мјесту у Биограду прије но што би о њему доносила у својим листовима саопштења са које друге *немјеродавне* стране. Ако је коме мило, да поред тога и даље клевета, просто му било. Увјерени смо да би тај исти клеветник, кад би случајно наша влада због сукоба код Метаљке учинила какав пренагљен корак, окренуо други лист и тврдио: како је црногорска влада кренула да, по цијену виших српских интереса, тече јевтину славу!

Писма из Арбаније

Сјутра дан послије књажева доласка.

Драч, фебруара

Довољно је било да поново сване, па да престане све оно народно одушевљење због доласка принца, па да опет овлада овим народом онај јавашлук, она меланхолија, која се за дуго вила на остатцима турског господства. Те и сада као и прије чујеш глас телалина или оног грлатог салепције. Депутације из унутрашњости вратиле су се својим домовима, те и она дјеца из Тиране и Кавање што у овим арнаутским парадама уносе неку новину, управо њежну ноту, разбила су јутрос рано ону ћупчад, у којима им је, као напојницу за оне парадне маршеве, општина свако вече сасипала по пола киле кисела млијека. Само Иса Бољетинац, који се тек сада јавља и Барјам Цур, њих двојица, као далеки гости, још се вијају по чаршији, праћени својим људима. И док је на Ису народно одијело, дотле је Барјам ништа мање но у реденготу најмодернијег кроја. Они чекају ваљда какве портфеље, или ако не баш то, а оно какву помоћ, као погорелци!

Холандез мајор Томсон, са једним одредом жандармерије, отпутовао је јутрос одавде за Епир, да посједно тамо напуштене посједе од Грка, а Енглез, адмирал Филипс, одвезао се хитно синоћ за Скадар, гдје је, изгледа, дошло на дан примчева доласка до туче између Турака и Латина. Данас, као посљедња тачка програма била је нека врста митинга уз молепствије за срећу и дуг живот новог господара Арбаније. Јунак тога дана био је неки православни поп — Арбанас, који је из Бостона допловио на сву пару да на испражњеном музичком павиљону, а између два још неоднесена бубња талијанске банде, најпатетичнијим изразима убиједи своје земљаке, да ће ускоро млада и препорођена Арбанија, помоћу Божјом и оним големим пожртвовањем својих синова, каквога ни код једног народа више нема, повратити Косово и Епир, на што су они, што су имали укуса да слушају то калуђерско брбљарење, разумије се узвикнули: „Живјело Косово и Епир! а доље Срби и Грци!"

У колико се је на томе збору разлетио и неке гримасе правио неки ћосави и носати старац, рекоше ми да је нека италијанска пресвијетлост (бискуп), арбанашког поријекла, у толико су хоће, као да их је нешто гушило, као да се је земља испод њих провалила, једва чекали да сиђу с те позорнице и изгубе се у гомили. И овдје опет као свуда, онај народни филозоф, с перчином до рамена, онај Дервиш Хима, који, у колико се је више трудио, да се престави овог пута за неког арбанашког Мацинија, у толико је његова улога све више личила на ону неког кловна што се труди да увесели публику која почиње да губи стрпљење при дугом очекивању каквог чина у арени. И кад је павиљон већ био испражњен, он се је попео на њега и свечано саопштио публици да у име турског муфтије он узвикује: „Да живи краљ Вилхелм од Арбаније и кронприц Виктор-Карл-Скендербег (!)"

Кад не би било и сувише озбиљно, било би сувише смијешно, — а камо муфтија да то сам рече, ваљда није онијемио, рече неко. Поп-предикатор са својим француским колегама, а њих је био приличан број, ишао је послије тога у двор.

Од доласка принца, људи од каквог утицаја не даду се никако интервјуисати. Чисто онијемише људи.

Вечерас сам уграбио прилику да измијеним неколико ријечи са Есад пашом. И док се је италијански аутомобил, који сваке вечери вози пашу на његово пољско добро изван вароши, загријавао, паша ми рече, да се већ ради на саставу арбанашког кабинета; да је нуђено Ферид-паша из Валоне да састави кабинет, но да је он то одбио; да су позвали Туркан пашу, Тоску, оба арбанаса и бивше турске министре, али да од њега још нијесу добили одговор, те ако и он одбије понуду, да ће у том случају позвати старог Исмаил Кемала, који од времена Бећир агине афере борави на француској Ривијери, као и то, а то је оно што је за сад најпрече: да су стигли 5 милиона на рачун оног зајма од 75 милиона што је Европа обећала Арбанији, да се уреди, — ако јој само толико треба.

Како је у Скадру — Разговор с гувернером Филипсом

Скадар, 5. марта

Скадар све више губи изглед оне напуштене турске покрајинске вароши. Ново доба дошло, те стари сокаци отијеснили и шире се, а нови Арбанаси побјеснили и дуге стрехе над дућанима поткидају се, испод којих освићу силом покрштене улице разних имена. Тако, на ћошку једног ћор-сокака, на коме је један зафошени брадати старац импровизирао једно дућанче у коме продаје свјежи зерзеват, написано стоји: *Impasse Moltke*, даље опет: *Avenue Franz Ferdinand;* па *Rue Kenig Edward VII;* или: *Place Francesco Feruccio* и *Rue Jules Ferry*, све дакле сами ћавурски натписи над дрвеним ћепенком, под којим забринути Скадранин непомично сједи поред свога шареног еспапа. Прошао сам тијем улицама и дошао пред гувернерову резиденцију, пред оној замак лорда Пацета, са чијег бршљаном обраслог торња, један инглески војник у том часу је са једним барјачетом сигналирао са оним енглеским одјељењем, што је изишло да се вјежба поред ријеке Кира. Проминуо сам стражу и у предсобљу замка, украшеном старинским оружјем од вриједности, затекао сам около једног *терцумана* неколико Арбанаса из мјеста и са стране. Они су ту очекивали какав бакшиш или бар савјет.

Висок и плав, а увијек готов да се осмјехне, инглески пуковник Филипс, гувернер Скадра и командант међународних трупа, с нарочитом предусретљивошћу примио ме је у свом кабинету, у коме је госту замила погледе једна топографска карта Сјеверне Арбаније, аустријског поријекла, а на којој, црвеном оловком, повучене су биле пројектоване границе између младе државе и њених сјеверних сусједа. Ушао сам био и устопице за мном, у улози тумача, један за другим, ушла су два човјека, два капетана, један је био Аустријанац, а други је био Талијанац. — Каква част! зар толико се цијени мој данашњи интервју, да су потребни као тумачи ништа мање до два ђенералштабна официра, помислих у себи?

Из прилично дугог разговора са гувернером гдје је улога тумача тако рећи била излишна, разумио сам да будућност Арбаније у велико ће зависити од држања нас,

NACIONALNA BIBLIOTEKA CRNE GORE DURDE CRNOJEVIĆ

њених сусједа; да вјерски антагонизам и у пркос новог политичког курса у земљи наставиће се и у будуће за подуже вријеме; да ће се и незадовољни Скадрани који толико данас пледирају у корист пријестонице у Скадру, најпослије помирити са својом судбином; да о оним трговачким и прометним уступцима Црној Гори у Скадарском Санџаку, о којима је штампа једном приликом проговорила, може бити говора тек онда, кад се успоставе редовни односи између два сусједа; као и то најпослије, да су потребне извјесне исправке на пројектованој црногорско-арбанашкој граници.

Пријатно му ваљда да расправља са једним Црногорцем о оваквим питањима: Мистер Филипс даје ми на знање да ми и даље стоји на услузи за било какво објашњење по овим стварима. Дирнут толиком љубазношћу, заблагодарио сам пуковнику и изишао, отимајући се о мисао, да су честе посјете скадарског надбискупа, Монсињор Серећиа, у неколико експлоатисале простодушност овог племенитог Енглеза, који ми на моје питање, кад ће међународне трупе испразнити Скадар, с осмјехом на устима одговара: „Био бих вам особито захвалан, господине, кад бисте ми ви то умјели казати" — а ја примјетих тада, да се је био зажелио своје лијепе и романтичне Шкотске.

*

Послије подне на чардацима неког повећег хана, неколико ратоборних Арнаута из Призрена и Ђаковице правили су сијесту и према прољетњем сунцу, кроз оглодано брављe плеће, прорицали су судбину Косову. Таквих мусафира у овој сезони овдје у Скадру има доста и живе о туђој пари, која се са стране уноси и овдје немилице просипље. Њихове главешине купе се у неком тајном револуционарном комитету и ту вијећају о поновном упаду у наше нове посједе, а у договору с пријатељима „Македонствујушчима".

Добро би било, да наши помисле на ово.

Неки од њих то су ми отворено казали. — „Буjуронз ефендије, ми ћемо се потрудити да вас тамо као и прије дочекамо, рекох им ја, само размислите, да ли ћете се том приликом и овамо на мору заустaвити!"

Те вечери као обично једна гомила скадарске лацманије, тај друштвени олош накићен из двоструког аустро-талијанског конкубината, демонстрирала је улицама и ружила Србију а особито Црну Гору. Ти арбанашки патриоти у оним њиховим историјским шалварама, које су наслиједили од својих витешких предака, а које им је у знак њихових ратних врлина, давно некад, један скадарски везир, Махмут Бушатлић, ако се не варам, као обичним женама обукао, тако данас одају хвалу именима оних јунака, на чијим костима је подигнута њихова слобода.

С. Ђурашковић.

За слободу штампе у Босни и Херцеговини

Потписани представници босанско-херцеговачких листова подижу свој глас против учестаних шиканирања независне штампе са стране државног одвјетништва. Честе запљене којима је извор у закону о штампи и застарјелом материјалном казненом праву, силне глобе и нечувено строге казне које су изречене за посљедње двије недјеље, онемогућују опстанак независне штампе и спрјечавају њену узвишену улогу. Штампарске кривице пресуђују се и данас као у апсолутистичком времену, свака критика система и спољне политике сматра се „злочинством" које се кажњава са 4—6 мјесеци тешке тамнице... Према степену слободе штампе просуђује се општа слобода у једној земљи, а прогоњење независне штампе значи насилнички угушивати слободу мисли.

Потписани представници босанско-херцеговачке штампе обраћају се овим на све слободоумне посланике Босне и Херцеговине и траже, да изнесу у сабору овај наш протест, те да енергично пораде на томе, да се чим прије донесе нови закон о штампи у напредном духу, а дотле да се овај реакционарни закон о штампи ублаже и либералније примјењује. Јер у случају ако се и даље овако настави насилничким угушивањем независне критике, слободној штампи биће онемогућен сваки даљи опстанак, обзиром на страховите жртве којима је она у посљедње вријеме изложена.

Сарајево, 1. марта 1914.

Стијепо Кобасица, гл. уредник „Српске Ријечи", Сретен Јакшић, главни уредник „Гласа Слободе", Душан Максимовић, уредник „Отаџбине", Георг Бениш, глав. уредник „Sar. Tagblatt"-а, Смаилага Ћемаловић, новинар, д-р Иван Павичић, за „Хрватску Свијест", Вилем Срнец, уредник „Sar. Tagblatta", Ристо Радуловић, гл. уредник „Народа", д-р Милан Јојкић, уредник „Истине", В. Бадалић, сарадник „Хрватског Дневника", Вј. Јелавић, „Obzor"-ов извјештитељ, Ник. Т. Кашиковић, уредник „Босанске Виле", Авдо Сумбул, уредник „Гајрета", д-р М. Спахо, главни сарадник „Муслиманске Слоге", Зија еф. Ризаефендић, гл. уредник „Муслиманске Слоге", М. Ристић, „Српски Покрет" (Тузла), Петар Сабић, новинар, Свет. Давидовић, гл. сарадник „Српске Ријечи" Панто Крекић, новинар, Бранко Хрисафовић, уредник „Гласа Слободе", Јово Варагић, сарадник „Српске Ријечи", Давид Вишњић, сарадник „Отаџбине", Ив. Барусовски, уредник „Sar. Tagblatta", С. Коркут, гл. уредник „Мисбаха", С. Водваршка, новинар, Фрањо Маркић, уредник „Развитка", Ђорђе Пејановић, уредник „Просвјете", Васиљ Грђић, сарадник „Просвјете", Ђорђе А. Чокорило, уредник „Трговач.-Занат. Гласника", Калист Тадин, гл. уредник „Хрв. Дневника", Ахмед еф. Мехмедбашић, гл. уредник „Вакта".

Писмо из Њујорка

„Трговински Гласник" у свом 44. Броју доноси под горњим насловом од свога нарочитог дописника из Њујорка врло интересантан чланак који се највише нас тиче, те га због тога преносимо.

Још за вријеме Клевеландове и задње Тафтове владавине у Сјеверним Америчким државама, бјеше усвојен законски пројект, којим се тражи, да сваки досељеник мора знати читати и писати. Тада би тај пројект већ постао законом, да га дотични предсједници нијесу својим ветом одбацили.

Така је законска основа примљена у Конгресу ових дана на Бурнетов предлог са 241 гласом против 126. Сад још треба да прође и кроз сенат. А пошто је сенат са конгресом споразуман, сигурно је да ће га и сенат прихватити.

Међутим најновији брзојав из пријестонице сједињених држава — Вашингтона, јавља, да ће предсједник Вилсон својим ветом спријечити овај пројект, да не постане законом. Његова је жеља, да се број усељеника ограничи, у процентима, према броју становника.

Али шири се и једна друга вијест, такођер из пријестонице и то из дипломатских кругова, да садањи предсједник неће свој вето уложити против те законске основе и с тога је у изгледу, да ће тај закон стати на снагу.

Чини се да се неке дипломате јако забринуле за будућност ове земље, у коју долазе у превеликом броју расе, као што смо ми, који дођосмо из јужних земаља Европе. И свом силом неуморно раде на томе, да се емигрантима спријечи улаз у ову земљу. Нарочито онима који не знаду читати. Дакле за нове досељенике тражиће се испит, који ће се састојати из 30 до 40 ријечи, на којем европском језику, а писмо важније и чивутско.

Нама Србима неће бити богзна колико жао, ако не се тада пред нашим исељеницима затворити врата у земљу „Слободе" и не буду проглашени вриједним да стуне на тле Сједињених Држава, него се поврате са отока усељеничких суза Ellis Jsland-a. Али нам је жао данас, када тај закон још не постоји, да се често веома тужне трагедије одигравају, од стране Срба и осталих Словена, на досељеничкој области „Елис Ајланду". За најмању ситницу задрже путника на том острву, које лежи на морском отоку, поред самог Њујорка.

Нема ли путник тачне адресе код кога иде, врате га од куда је и дошао. Нема ли путник осим путна трошка још и 25 долара џепаша, врате га истом лађом. Неће ли пријатељ или рођак код кога путник долази да се одазове жељи досељеничке власти, наиме: да је за усељеника дужан бригу водити, да у прве три године не падне на терет државе или јавним добротворним организацијама, тада се путници једноставно депортирају. Пате ли путници од какве прљавштиве болести, морају се депортирати. И још стотину других узрока има, због чега је преко 10.000 путника у прошлој години осуђено на повратак.

Најмање помоћи на овом хладном досељеничком острву имају Срби и Хрвати. Скоро све народности имају своје „Емигрантске Домове" и своје заступнике на искрцалишту, који су признати од стране досељеничке власти. Тако и ми Срби и Хрвата имамо свој усељенички дом у заједници са осталим Словенима под именом „Словенско Емигрантско Друштво". Овај дом је Словенима поклонила једна чувена Американка иницијативом једног Србина, који је предсједник истог друштва и главни директор „Словенског Дома". Али на жалост немамо свог чиновника у Дому, нити, заступника код досељеничке власти на том хладном острву, гдје је сваки педаљ земље натопљен горким српским сузама.

Зато се и дешавају врло чести случајеви, да се за Србе и Хрвате више заузима „Мађарски Емигрантски Дом", него ли наш „Словенски". Кад се оно јесенас наши бродоломци, са изгореле „Волтурно" лађе, њих око 100 душа на броју, сретно спасли, (међу њима бјеше доста жена и дјеце) и полумртви приспјели у Њујорк, није им притекао у помоћ „Словенски Дом", него мађарски. Кад је ових дана једна госпођа Српкиња из Баната, стигла на то грозно искрцалиште, да иде својој сестри у Њујорк, она је собом понијела њезину стару адресу. Усљед промјене стана, досељеничка власт није њезину сестру нашла, него је нашу Српкињу осудила на повратак. Заступник „Словенског Дома" није марио за ову јадну женску, чија је сестра веома позната у „Српском Дому" и „Српском Конзулату". За њу се заузео „Мађарски Емигрантски Дом" уложивши уток на највишу емигрантску власт у Вашингтону, те је након 11 дана избави, са „ђаволског острва" како га то Мађари називају. Тек након 14 дана, путем штампе, нашао је мађарски дом сестру ове госпођице, која се од велике туге и силних суза тешко разбољела.

Један трећи занимљиви случај је овај; сад скоро неки Црногорац, који је већ неколико година живио у Америци, вратио се у домовину да у рату учествује. Послије рата ријешио се да се опет врати у варош Варднер, држава Ајдахо, али са женом и сестром. Све је своје имање распродао, само да би имао доста за превозне карте. И стигоше прва два мјесеца на искрцалиште „Елис Ајланд" пуни наде, да ће продужити пут за Варднер, гдје им се неки рођаци налазе. Али пошто нијесу имали законом прописаних 75 долара готовине, бјеху одмах задржани. С њима је путовао неки други Црногорац са женом и братом, који је такође већ био у Америци и зна нешто енглески. Тај се братац искрца у Њујорку, понудивши своју услугу поменутом да он тобож познаје његовог рођака, те

NACIONALNA BIBLIOTEKA CRNE GORE DURĐE CRNOJEVIĆ

ПОДЛИСТАК

† А. Г. Матош

У прве дане „Прољетних вода" саме природе, кад топли јужњак бјесни и скида сниjег с главе „Сљемена", сломио се његов напаћени живот. Распиниуо се у царству вјечности његов буjни, ваздa немирни, бунтовни дух. Престало је куцати његово снажно и племенито хрватско и словенско срце, поткопавано кроз двадесет година у својим основима страсном борбом са неправдом, неваљалством, подлошћу, лицемјерством, уображеним величинама улице, „Боговима без васионе", љубимцима сутеренског становништва, блазираним типовима салона, богаташима кесе и власти и сиротињом душе. Склопили су се канџи над оним ужареним очима пјесника потлачених и гоњених, отровног и шаљивог критичара неправичних и празних. Он, којем је сва Југославија била један дом, исто топло огњиште, чији је пламен подjеднако љубио и на калдрми типичне биоградске Скадарлије, и на старинским улицама загребачког Горњега Града Илираца, — он, који је за своје срце и душу створио тако велику кућу, умро је, бескућник, напаћен, сатрвен, у Болници Милосрдних Сестара у Загребу са Ђалскијевим „Под старим крововима" у руци.

Смирио се под старим крововима! Под њима је напосљетку нашао мира и вјечнога покоја.

Загреб му је дао гробницу. На Мирогоју, близо аркада, под којима вјечни сан сниваjу Прерадовић, Кукуљевић, Гај, Лисински и остали мужеви врли, почива сада и он, књижевник, критичар, ћеретало, циник, фељтониста, новелиста, немирни али културни дух Младе Хрватске — хрватски књижевник, који је најбоље српски писао.

Као аустриски војни бјегунац, препливао је широки плави Дунав и стао је ногом на земљиште слободне Србије. То је било 1894. Нашао се у Биограду. Обавио га је умjетничко-књижевнички дим „Дарданела". Дуга ноћна ћеретања међу избраницима Муза у кафаницама Скадарлије увукоше га у један посебни круг, у којем је био мио члан, добар друг. Код палилулских мангупа — како се сâм изражаваше — учио је дивни српски језик, код „Бумскелера" и „Три Шешира" познао је страсти бохемског живота. Вјечито незадовољан, бунтован, готов на кидање свијех веза обзира, никад се није могао помирити са шаблонима и упрегнути у окове партиске или котериске дисциплине. Желио је да буде по страни, имаjући срца, али и подругљиве критике за све и свакога. Текао је тијем у почетку масу непријатеља, којима није био мио његов немирни дух, којима је била несносна његова сатира. Послије су се са њим помирили и његови противници, јер је у суштини његово срце било племенито. Волио је српску средину, волио је цјелину сво ега народа од два имена, ма да је немилосрдно шибао безброј појединаца из њега. У његовим грудима било добро и нежно срце, његов дух био је узвишен над дневним ситницама. Плам љубави његове честите душе обухватао је сав народ, којем је припадао. Изнад свега цијенио је љепоту, и његова душа, у основи пуна љубави према ближњем, била је склад најљепших идеала. Члан оркестра Крањ. Српског Позоришта у Биограду, био је и у исто вријеме незаинтересовани критичар радника на позорници. Ту је почетак његовој књижевној каријери, чији су путеви водили час кроз уске кругове другова у Аполону, час кроз грају и загушљиви ваздух прљавих кафана, час кроз сиротињске редакције одличних умова, час кроз салоне ријетких Мецена, којима је каткада прекраћивао вријеме и изливима својег музичког талента. И пред крај 1897. отргнуо се из те средине и пошао је преко Минхена и Женеве у Париз. Растанак са Биоградом описао је у једноме фељтону. Уздисао је за кањавим, али лијепим, топлим и срдачним Биоградом, за његовом калдрмом, која вријеђа жуљеве, за његовим књижевницима и политичарима, који сумњиче али и грле. Пуних седам година боравио је у Паризу. Његова несавладљива воља према животу могла је да се успешно бори са невољама и оскудицом. Без ичије стипендије, живио је о својем труду. Мало пјевао, мало свирао, мало ћеретао у ћачким круговима, много читао и учио, и много — гладовао. Уживио се у француски дух, пригрлио је француски стил, који му је за срце био прирастао, и проучио је француску књижевност као мало који наш новији писац. У почетку 1905. вратио се у Биоград. Тад је већ имао велик књижевнички глас, али вазда празан шпаг и често гладан стомак. Имао је жучних противника, али и искрених пријатеља. Није се осврtао на банална сумњичења противника, да је невјеран српској и хрватској народној мисли, нити се користио привржености пријатеља. Оставио је за собом доста дарова свога талента и материјалну пустош, која је његово родољубље, његову несебичност приказала у пуној свјетлости. Тек 1908. о јубилеју цареву био је помилован и могао се слободно вратити у свој мили Загреб.

Из његова стила — пише један хрватски лист — мирисала је душа топла и добра. Матош не бијаше злобан. Он је био отрован, зато што га трроваше дневно наш отровни амбијенат. У дубини он бијаше племенитост и доброта, па и наивност. Љубио је све лијепо и добро, и само племенита душа могаше онако да осjећа љепоту и културу. Вјечно гоњен и несрећан, није се могао помирити са мишљу, да други, који су евентуално нижи од њега, могу бити срећнији и заштићенији. Био је један од најкултурнијих појава савремене Хрватске. Човjек висока образовања, изврстан познавалац лијепе књиге свијех народа, особито француске. Бијаше човjек укуса, есприа. Био је смијач духовит и убојит, смијач велики и несрећни, смијач боли и скепсе као Хајне и Сервантес. Насмијавао нас је као дворска луда, и жалосно је да је тек мали дио Хрватске у томе смијеху знао да осjети трагику и бол.

Толико хрватски лист поводом смрти Матошеве.

ће смјеста писати и брзојавити по новац, да се избави биједе. Тако и би. Ова варалица убрзо добије чек од 150 долара, који је у Савезу „Слози“ уновчио, послуживши се првога именом. И тај братац смјеста продужи пут са женом и братом за Канаду, а прави адресант чека са женом и сестром, би осуђен на повратак, јер му не стигоше паре.

Био је то моменат грозан за њих, када им је инспектор саопштио да се морају вратити. Женске су просто занијемиле. Он је пак стегнуо своје јуначко срце, покоривши се судбини, жалећи и проклињући онај час када се поновно морем амо возио, што га бар пусти морски вали нијесу прогутали. Сад се као бескућник и мученик враћа, депортиран.

О. „Словенски Доме“, гдје се ти налазиш, кад се тако кобни случајеви скоро сваки дан одигравају пред твојим очима?! Ено ономадне скоро исти случај довео је нашег брата Црногорца до „луде куће“, када му је депортација саопштена.

И тако то бива с дана у дан, да се човјеку срце цијепа од жалосних сцена, које се с нашим досељеницима дешавају. Нема се средстава, а и српске државе не дају на ту сврху никакву помоћ.

Питање је само: да ли Србија и Црна Гора у опште знају за ове грозне патње наших досељеника. Ако знају, зашто се не постарају за српско одјељење у „Словенском Дому“, да и ми Срби будемо равноправно заступани код досељеничке власти, на том хладном отоку суза „Ellis Jslandu“.

Дописник „Трговинског Гласника“ како се из горњег види, врло је лијепо описао патње које Срби муче, а нарочито на америчанском земљишту, на том тако званом „Ellis Islandu“. Дај Боже да ово нашима који намеравају тамо поћи послужи као добра лекција. Но, на жалост њихову емиграцију немогуће је спријечити, док се код нас радови одночну: на кад тако ствар стоји питање је да ли влада штогод предузима, да се помогне тим јадницима, који сваким даном све више одлазе у Америку, не знајући шта их све тамо чека.

Ако пак у том смислу није ништа предузето, дужност је наше владе да се о том што прије постара. **Р.**

Велеиздајничка парница у Лавову

Послије суђења „велеиздајницима“ Малорусима у Мармарошсигету, дошли су на ред „велеиздајници“, опет Малоруси у Лавову.

Два новинара и два попа оптужени су, да су радили на томе да се Галиција или бар један њен дио отргне од Аустрије и присаједини Русији. Двојица од оптужених, свештеници, сједе већ двије године у истражном притвору.

Чекао се згодан тренутак да се афера, која им је набачена, изнесе пред суд. И, како се Бечу учинило, тај згодан тренутак дошао је сада. Аустрија данас више но икада страхује од Русије и зазире од онога што се у њој припрема. Руско-аустријски односи постали су врло затегнути. Зато су из Беча хтјели показати, да се Русија не ограничава само на тај спољашњи рад око јачања своје снаге него да ради и потајним средствима против Аустрије.

Зато је бачено пред свијет мармарошсигетско суђење, које је поново осрамотило Аустрију. Зато је сада надувано суђење у Лавову, које ће несумњиво, бити нов скандал за Аустрију.

*

Оптужени су: Семен Јурјевић Бендасјук, књижевник и новинар, Василије Андрејевич Колдра, новинар; Игњатије Гудима, свештеник, и Максим Сандович, свештеник. Свештеници Сандович и Гудима леже већ двије године у истражном притвору. Бендасјук је ухапшен прије 20 мјесеца а Колдра прије пет мјесеци. Колдра је тако тешко болестан од туберкулозе, да би умро у затвору. Ипак су га пустили на лијечење, тек кад је положио кауцију од 8000 круна.

Бендасјук је био непознат провинцијски новинар. Државни тужилац представио га је у тужби као силног агитатора који је вукао за собом стотине хиљада Малоруса, скупљао по Русији новце за руске установе у Галицији и стајао у непрекидној вези са руским националистима, грофом Бобринским и осталима. Бендасјук је био дописник „Новоје Времја“ и „Голоса Москви“. Он је тим листовима слао извјештаје из области националног, друштвеног и политичког живота. Аустријски ђенералштаб дао је мишљење, да и такви извјештаји спадају у област војне шпијунаже, те је Бендасјук оптужен и као руски шпијун.

Новинара Колдру државни тужилац оптужује што је по селима западне Галиције држао популарна предавања у којима је упознавао сељаке са руском књижевношћу, износећи при томе недопуштене слике. Међу тим недопуштеним сликама налазе се 8 слика из Гоголјеве приче „Мајска ноћ“, 6 слика из приче „Бадњак“ итд. Државни тужилац тврди, да је циљ свих тих предавања био „апотеоза православља и царизма“ и тражи да се, поред осталих докумената за Колдрину кривицу, изнесе на претрес и, код њега нађена, Гоголјева преступничка књига „Тарас Буљба!...“

Свештеници Сандович и Гудима оптужени су као руски агитатори (наговарали су сељаке да прелазе из уније у православље) и као војни руски шпијуни (један свједок је видио Гудиму како шета по једном мосту и записује нешто).

То је, у главном, оптужба против четворице оптужених Малоруса у Лавову, којима је ономад почело суђење. Као што се види, и докази против њих не разликују се ништа од доказа изнесених прије пет година у Загребу, затим у Бечу и прије двије недјеље у Мармарошсигету.

Па ипак зато Аустрија товари. А ствари самој себи на врат све више и више афере. Још суђење у Лавову није ни почело, а ухапшена су браћа Геровски и државном тужиоцу већ је наређено, да изради тужбу којом ће приказати да су браћа Геровски организатори велике шпијунске дружине у Русији.

И још државни тужилац није био готов са том тужбом, а ухапшени су „нови велеиздајници и шпијуни“. Овога пута то су неки богослови, опет у Галицији.

Прилике у Босни и Херцеговини

Политичке прилике у Босни и Херцеговини не развијају се скоро никако. Стање, какво је затекао устав, остало је скоро исто и данас. Па, ипак, посматрачу који те прилике посматра са стране, оне изгледају тако компликоване, да се тешко у њима наћи. Оно што се непрестано мијења и креће, то су само личности. И збиља у Босни се само виде личности, док је стварни политички рад тешко запазити. Данас у сабору имамо у главном двије политичке групе, и то: владину једну већину и опозицију. У владиној већини су сви Муслимани, већи дио Хрвата, сви вирилисти и једна група Срба православних, такозвана Димовићева група. Опозицију сачињавају Срби православни и то групе око „Српске Ријечи“ „Народа“ и око „Отаџбине“, затим неколико Хрвата. Докле од Срба православних већина припада опозицији, дотле већина католика и сви муслимани су владиновци. У Сабору се стално води борба између ове двије групе. Та је борба нарочито појачана од како је у Сабор ушла Димовићева група, којој опозиција не може да опрости, што је допустила да власти за њен рачун врше изборна насиља, што су неки из те групе изабрани помоћу изборних трикова, и што су допустили да их у првој курији, у којој по закону гласају само Срби православни, бирају јеврејски гласачи. Поред тога, послије избора доказано је, да су многи агитатори, који су радили за Димовићеву групу, добили од политичких власти знатне суме новаца. Све те ствари изазвале су у опозицији велико огорчење, које је нашло свога израза и у саборским дебатама.

Ова политичка борба изгледа да ће се, на жалост, пренијети и на привредно и културно поље. У Босни се сада, први пут, оснивају партијски новчани заводи, који имају за циљ да за Димовићеву партију новчаним средствима придобијају политичке присталице. Опозиција замјера Димовићу што се, оснивајући ту банку, послужио новцима које му је дала на расположење босанска влада. Истина, за то нијесу до данас изнесени несумњиви докази. Опозиција то доказује тиме, што су сви оснивачи те банке људи, који су познати као презадужени, неки чак и без икаквог капитала. Али од свега тога најгоре је то што се тај нови новчани завод, који носи име Српска Привредна Банка, издвојио из савеза осталих српских новчаних завода, којих ће у цијелој земљи бити око тридесет, па се картелисао с владиним, и с оним мусломанским заводима, који отворено раде против српских новчаних завода.

Као што се из овога види, политичке прилике у Босни и Херцеговини нијесу ни мало утјешне. Од свих осталих српских и југословенских земаља под Аустро-Угарском, оне су најмање срећене. Није довољно што је народ већ самим вјерама поцијепан на неколико група, већ је свака конфесија поцијепана на неколико политичких партија. А та поцијепаност није нигдје већа но код Срба православних. Нама се чини да је политичка борба, као што се из горњих примјера види, узела тако оштар облик да почиње бивати опасна и за поједине националне установе, које су непрекидним трудом и великом муком, кроз деценије подизане и учвршћиване. Подиђи руке на те установе које треба да стоје изнад свију посебних интереса, нама не изгледа ни мало патриотски, ни паметно. И због тога се надамо да до онога што се у овим борбама и покретима предвиђа, ипак неће доћи. Сумњамо да ће ико смјети да за то пред српском јавности понесе одговорност. **„С“.**

Револуција у Мексику

Талијански новинар Луиђи Барцини, који је познат као ратни дописник, пропутовао је цио сјеверни дио државе Мексика, која се, као што је познато, већ мјесецима налази у пламену револуције, и вратио се у варош Мексико, одакле је послао извјештај лондонском „Дељи Телеграфу“. У томе извјештају он описује ужасе револуције, што их је лично доживио или чије трагове видио, па саопштава непознате појединости о убијству Енглеза Бентона. Он пише:

„Гдје год је револуција доспјела, пљачкало се и разоравало. Вијести, што новине доносе о ужасима мексиканске револуције не само да нијесу претјеране, него је тешко доћи на које мјесто, а не примијетити, да није познат ни десети дио истине.

Почевши од Сен Луја па у сјеверном правцу, земља изгледа као опустошено гробље; не види се ништа друго но смрт и пропаст. Сви мостови, мали и велики, динамитом су бачени у ваздух, опустошене жељезничке станице још су само гомиле рушевина, дућани и магацини изгорјели су, а велике количине разноврсне робе леже разбацане с обје стране шина, између ровова и љешева и развалина од војних возова, који су динамитом бачени у ваздух.

Између Сен Луја и Салтила избројао сам остатке четрнаест таквих возова, што су бачени у ваздух.

Цијела жељезничка пруга је једна огромна катастрофа. На даљини од преко 160 километара револуционари су раскопали и развалили шине на тај начин, што су ланцима везивали прагове за локомотиве. У овом предјелу морају се жељезничке пруге градити сасвим изнова“.

Барцини даје своје мишљење, да се такво крваво опустошење не да сложити са политичким мотивима револуције, јер ко тежи за влашћу, томе мора да је стало до тога да се јавно имање и народно благостање очувају. Он из тога изводи тачан закључак, да се ова револуција изметнула у пљачку, убијство и разбојништво.

Свака варош, до које је револуција стигла, показује трагове пожара и пљачке. У некојим варошима цјелокупно становништво истјерано је из својих кућа, изгубило је сву своју имовину и живи у највећој биједи и невољи. Ја знам од поузданих, непартиских људи, да велики број богатих и отмјених дама Чихуахуе, које су чашле уточишта у Ел Пазу, сада мора да зарађује себи насушни хљеб перући туђе рубље је им је револуционар Вила конфисковао све имање. Вила се у опште огласио за господара најбољих посједа у Чихуахуи. Толико су људи поубијани, да би их он могао наслиједити, а нико се није умијешао да томе стане на пут.

Тако је било и са Бентоном, Енглезом, који је у Чихуахуи имао угледно добро. У погледу његове смрти дознао сам поуздане и интересантне појединости. Вила се опираше да изда његов леш, јер би се иначе видјело, да Бентон није стријељан по ратној пресуди, како је то Вила тврдио. На лешу би се могло прочитати, да је Бентон убијен с леђа, са два револверска метка. Он је био ненаоружан. Вилу није увриједно него га је сасвим учтиво

А ми му и са наших страна, на његов још свјежи гроб, шаљемо вијенац горског цвијећа ове српске земље, о којој је идеалисао, коју је љубио душом честита Хрвата и Словенина, јер је био дио и нашега српскога срца, чије је болове осјећао и често тумачио музиком српскога језика, овога бурног, звучног, слатког и заносног народног нам језика.

Грци о Црној Гори

Код сваког човјека, чија је душа племенита, ум непомућен, срце осјетљиво, а осјећаји развијени за све што је лијепо и узвишено, — вјековна, очајничка али јуначка борба дичних српских витезова — Црногораца, који, тако рећи одвојени од свијета, у својим сурим, озбиљним и хладним планинама, брањаху своју слободу, — изазивала је дивљење и поштовање. И заиста, човјек мора да се диви и дубоко поклони пред сјенима тих неустрашимих витеза, који кроз толике вјекове пролијеваху крв своју за свијетлу слободу.

Када се помисли на тежак или боље рећи мученички живот тог маленог дијела народа српског, и кад човјек помисли, да ти неустрашими витези никад не клонуше духом пред силним и страшним душманином, човјек мора не само да се диви томе народу, но и да се заплаче над тешком судбином његовом. Ваистину мало је примјера, у историји свијета, да је једна шака људи била у стању да се тако дуго бори и да очува своју вјеру, своје обичаје, свој језик и своје народне идеале. Српски борци за вријеме устанка, чувени српски хајдуци, који вјековима бјеху страх и трепет Турцима, грчке Клефте и Сулијоте и славом увјенчани неустрашими грчки морнари за вријеме великог грчког устанка једини су, који су историју свог народа и историју свијета испунили славом као стародревни Римљани, једини су они који су достојни другови оних старих српских витеза Црногораца.

Грчки народ који је и сам вјековни њеник, као и народ српски, појми ту борбу и одаје поштовање таковим српским витезовима.

За вријеме посљедњих ратова, грчки листови доносили су усхићене чланке о народу српском и о српским витезима, а уважени грчки књижевник и историчар, српском свијету познати грчки родољуб д-р Спиридотопулос, небројено је пута у своме чувеном листу, својом јединственом красном ријечитошћу, давао израза своме одушевљењу и дивљењу за народ српски и његове витезове.

Па, тако ево и сада у своме листу „Панеленион Кратос“ публиковао је један лијеп чланак под насловом „Права Црне Горе“, и ми се налазимо побуђени, да га у цјелини, у вјерном преводу, прикажемо српскоме свијету.

Чланак гласи:

— — — — — — — — — — — — —

„Сиједи владар Црне Горе, тај великан хероизма, који броји небројених побједа над душманима Балканским, доиучерањим тиранима; који броји толико заслуга за Свој јуначки народ колико их никада ни један други владар није у стању да наброји, објављујући отварање Црногорске Скупштине, није пропустио, у Своме говору упућеном представницима Његовог народа, да им искаже тугу Своју за изгубљеним Скадром. Пошто је говорио о резултатима рата, гдје је Његова војска, заједнички са својом браћом Србима и са њиховим савезницима Јелинима, јуначким потомцима Леонида, корачала из побједе у побједу, да казни занешењачке тежње Бугара, тада је проговорио и о великом дјелу о српско-црногорском уједињењу. И у томе говору и у тим ријечима пуним умности, прешао је да проговори и да излије сву Своју Краљевску тугу за изгубљеним Скадром, која је остала рана за Црну Гору.

И заиста већа се неправда није могла учинити према витешком народу Црне Горе, који је још од историјске битке на на Косову на све до данас, одржавао непоколебиву мржњу против Турака и високи осјећај за своју независност. Кроз читаве вјекове Црна Гора је била Акрополис и непобједима тврђава противу Турака за све народе на на Балкану. И ако су икад Црногорци плаћали Османлијама свој данак потчињености, то су га плаћали оштрим врховима својих ханџара. Живећи у слободи на неприступним врховима својих планина прво под династијом Црнојевића а затим под славном династијом Петровића и водећи толике и такове борбе противу угњетача Османлија, увијек су бацали погледе своје на крај обале бијелога града, који је некада био њихова престоница, столица стародревних владара Зетских и центар око кога су вили сви народни снови и идеали. Не можете наћи ниједно народно предање, које се не би односило на бијели Жабљак, ниједну народну пјесму црногорску, која га не би опјевала и његове зелене обале.

Зидање града Скадра, дало је једну од најдивнијих и најузвишенијих пјесама народа српског, па према томе и Црногораца, из које се развија сав неизмјерни и благи мирис народне пјесничке умотворине.

Из те пјесме, која прича о полагању темеља Скадра и то приписује краљу Вукашину и његовој браћи Угљеши и Гојку, па све до посљедњих народних пјесама, које још и дан данји, уз звуке гусала, пјевају Црногорски Трубадури, на сваком мјесту, на сваком скупу, у свакој колиби у Црној Гори, вазда се излива један једини осјећај, а то је неугасима народна тежња, бол и жеља за Скадром да опет дође у српске руке. — И ту варош, тај град, ког је крвљу својом, жртвама толиких својих дичних синова хероја, освојила Црна Гора, ког је мач и задобио и себи повратио, дође суурова дипломација, да га од њега отме, одузме и преда трећима, те да помоћу њих створи једну душманску силу, која ће узнемиравати цио Балкан.

Већа неправда од те није могла бити, и већег искушења није могао да претрпи јуначки народ Црне Горе и његов витешки Краљ.

Али се права народна никад не губе. Насиље Силних може да се наметне само за једно магновење, али из такове неправде народи се препорођавају и постају још јачи, да се боре за своја света права

NACIONALNA BIBLIOTEKA CRNE GORE CRNOGORSKE

питао шта ће му дати на име оштете за украдену стоку.

— Ја вам нијесам ништа украо, одговорио је Вила.

— Ви нијесте, али су ваши људи, одвратио је Енглез.

— Не могу ништа учинити за вас! повикао је Вила, онда је додав неколико увредљивих израза и раздерао се: „Напоље!"

Бентон је остао сасвим миран и рекао;

— Ја сам енглески грађанин. Ако код вас не нађем своје право, обратићу се властима своје земље.

Онда се окренуо и пошао из собе. У тренутку кад је он прекорачио праг, Вила је потегао револвер и испалио на њега. Један од Вилаових ађутаната такође је пуцао, и Бентон је пао мртав."

Дописи

Са погреба Ника Татара.

Горњи Цеклин 2. марта

Под болним утиском губитка нашег омиљеног Ника Татара, сувише смо узбуђени да можемо мирно дати слику његовог плодног живота и рада. С тога мислимо да ће најбоље представити драгог покојника неколико надгробних говора, — поред онога што је већ објављен — у којима се огледа и његова личност, затим свеопште симпатије које је уживао и заслужено признање његовом дугогодишњем раду.

Најприје се с незаборављеним покојником опростио дирљивим говором у Бару, капетан Боро Ђурашковић.

Затим у Виру држао је г. Марко Дритановић из Бара овај говор:

Тужни Зборе!

„Од стране своје и грађанства града Бара, без разлике вјере — којег сте много задужили, дошли смо тужним срцем да се с вама за навијек раставимо и да вам речемо посљедње збогом. Ваша доброчинства и благе успомене — као и жарка љубав коју сте на спрам свакога једнако гајили, остаће вјечити печат успомене у нашим срцима, а за дуго осјетићемо празнину нашег доброг Управитеља и опште љубљеног грађанина.

Пјевачко друштво „Братимство" и прва народна музика, коју сте такође много задужили, ето данас изгуби свога трудбеника за опстанак ове вриједне културне установе.

Грађанство и чиновништво града Бара, Управа монопола дувана, Барско и Источно Трговачко Друштво, дали су вид на знака љубави и особитог поштовања својом пратњом а то су све Ваши племените заслуге изазвале.

Нека Бог преблаги подари рајско насеље Вашој племенитој души и нека Ви буде лака родна земља коју сте жарко љубили. Вашој ућвијељеној породици и својти, нека свевишњи пода довољно утјехе и ублажи болове овог тешког ударца.

Још једном збогом; нек ти буде лака родна земља".

Послије њега, узео је ријеч вирске општине кап. Лука Станковић:

Ожалошћени Скупе,

„Данашњи дан испуња болом душу и срца становника Приморско-Црмничке области, јер баш на овоме кораку растајемо се од свог опште омиљеног Управитеља, — на овом мјесту растајемо се за навијек са оним кога смо ваздa са радошћу и с поштовањем предусретали. Поштовање и признање, које си стекао на кормилу ове области и име, којег ћемо се увијек сјећати и скопчано је с великим трудом, радом твојим, са којим си примјер оставио млађем нараштају.

Дошао си на Управу ове Области у оним бурним данима, гдје си био анђео реда и мира у истој. Црмничани ће се с пијететом сјећати твог заслужном имена којег си достојно заслужио.

Ти путујеш, наш омиљени Управитељу, путујеш у свијет гдје нема злобе и зависти, гдје не влада људско ништавило, које си достојно презирао. — Идеш у свијет блаженства, гдје се сваком по дјелима суди. Твоја је савјест чиста, твоја су дјела поштена, због којих остављаш дуготрајну успомену међу нама — она ће ти отворити врата у рајско насеље.

Стога ти добри наш управитељу, у име своје и Црмничана кличем: Слава имену твоме, а вјечни помен међу нама!"

Кад је жалосна поворка стигла на Ријеку, у име ријечког грађанства проговорио је г. Петар Краљевић предсједник општине ове ријечи:

Врли Покојниче!

Као дугогодишњем ревносном, вјерном и оданом служитељу нашег Узвишеног Господара и миле нам Отаџбине који не жаљаше труда ни дневи ни ноћи, ни у самој твојој тешкој болести, да што више допринесеш користи домовини и Господару, онако како захтијевају и чине одани и вјерни синови славом увјенчане Црне Горе; као узор племенику чувеног цеклинског племена и потомку својих предака људи и јунака, које нијеси нигдје покорио, јер си својим држањем у служби и ван ње вазда показао примјер доброг чиновника, човјека и поштењака, а као племеник цеклински своје племе жарко љубио и заступао, те си твојим таквим држањем и понашањем дао примјера нама — млађем нараштају, како се љуби и служи Краљ и Отаџбина, — Општина ријечка из чисте љубави и признања, као доброме и племенитом брату и узданом цеклињанину полаже ти овај вијенац и кличе: Слава ти и Вјечни покој!"

Дневник

Вратио се. Његово Величанство Краљ вратио се јуче по подне са Њеним Краљ. Височанством Књагињицом Вјером са Ријеке на Цетиње.

Јавно предавање. Професор др. Тајбер из Цириха држаће у недјељу у вече у Зетском Дому јавно предавање о Црној Гори. Он је о нашој земљи држао ове године више сличних предавања по разним мјестима Швајцарске. Иста су свуда наишла на живо одобравање. Чист приход од предавања у Зетском Дому биће намијењен добротворним сврхама.

Помен. Породица покојног командира Павла Пламенца приредиће му годишњи помен 18. о. мј. у 9 сати прије подне у цркви у Бољевићима.

Данцеров Војни Лист. Овај орган бечких војних кругова донио је поводом догађаја код Метаљке један трометерски чланак. Ставио је трубу у уста и засвирао црно-жути јуриш пет водова инфантерије на четири стражара! Пошто је посљедица те сразмјере било заузеће једне куле, „Данцеров Војни Лист" запљескао је од радости због такве „побједе" и препоручује нове сличне подвиге и на другим спорним тачкама црногорско-аустриске границе. Да је иста сразмјера снага била код Солферина и Кенигреца, можда би Данцерови шефови и отуда понијели лаворике. Овако, би им суђено да их поберу само у препаду пет водова пјешадије противу четири стражара! И даље се тај ратоборни лист размеће како би тако ваљало поступати уопште у аустриској балканској политици, у којој, вели, треба да је основно начело: сам импоновати. Међународно право, његови прописи и обзири не вриједе ништа у очима новинарског трометера „војничке партије". Самовласно, на своју руку, треба заузети један дио сусједовог земљишта, без питања, без ријешења мјешовите комисије! И то они називају ein frischer Zug (одлучан корак), који, разумије се, препоручују само кад су слабији у питању. Да би цинизам био већи, са надувене висине тврде како су у оваквим приликама метци пушака пет водова, управљених против четири стражара, најпоузданији рецепт за успјешно окончање преговора о пограничним споровима.

Волјели бисмо знати, да ли би тај рецепт био корисан против чије „пробне мобилизације", која је само својом појавом у кости Данцерових јунака унијела ледени страх смрти.

† **Стано В. Ћетковић:** Пишу нам из Бери:

У четвртак 27. фебруара ове године, послије тешког и дугог боловања, испустио је своју племениту душу официр Стано В. Ћетковић. Покојник је син чувеног витеза Вела Станова (стотинаша из доба Књаза Данила) а родио се је у Берима 1858. год. Како је остао без оца у најранијој својој младости, те је и био предмет пажње многих виђенијих личности, па и Великог Војводе Мирка, који је цијенећи заслуге његових предака, чија је дјела забиљежила и народна пјесма, поред сталног распитивања за малог Стана често га обасипао богатим даровима. Чим је пок. Стано навршио 17 годину свога живота, пође и он као и сви онда дорасли Црногорци с пушком у руци противу онда силне отоманске најезде, па је учествујући у бојевима 1877-8 године, на Берима, Зеленики, Мркама, Веленици, Бару, Улцињу и др. бојним пољанама, показао да ће бити достојни потомак витешких предака, што су му свједочила и разна одличија за храброст. Послије срећно свршеног рата покојника је примио у ондашњу официрску школу у Никшићу данас срећно Владајући Краљ Господар, гдје се је такође пок. Стано одликовао ванредном бистрином, те је по свршеном школовању постављен за командира I. (Круске) чете љешан. баталиона, чији је старјешина и остао за пуних 30 година; одликујући се и ту као ревносан и свјестан службеник, што су му засвједочила и разна одличија за ревност. Кад је 23. септембра 1912. год. букнуо рат са Турском, за ослобођење подармљене браће, покојник је, и ако болестан, полетно у прве војничке редове, те стао гонити петвјековног угњетача Србинова имена и слободе, па савладујући херојски све тешке невоље ратног времена и као болестан, али здравога срца у прсима, умијаше показати још неискусним младим ратницима, како се стјече јуначка слава на Крајини, Широчким Горама, Трумшима, Барбалуши, Широкој и др. ратним поприштима. Несрећна болест, која све више узимаше маха, и ако не би кадра ни једног дана одвојити га од редова војске, ипак га по свршеном рату положи у постељи, од које га више не могоше подићу сва и најмарљивија љекарска заузимања. Покојник је као уважена и истакнута личност и поред официрског чина заузимао у своје вријеме и друге завидније положаје у племену.

28. фебр. т. г. покојник је уз заслужне почасти, праћен необично великом масом народа предан матери земљи пред храмом Св. Георгије у Берима.

Није послије себе оставио никаква порода, али оставио је свијетлу успомену честита грађанина, храбра војника и достојна официра, успомену која ће за дуго живјети међу његовим, и њему познатим пријатељима и друговима којих је покојник имао велик број. Нека и овом честитом сину лака буде груда црногорске земље.

J.

† **Никола Попов Шћепчевић** Пишу нам из Подгору: У суботу 8. фебруара у свом родном мјесту Подгори (Црмница) а 10 истог мјесеца, уз велико учешће народа, сахрањен је официр народне војске Никола Попов Шћепчевић.

Покојник је рођен 1859 год. од вриједног и заслужног оца попа Стјепа Шћепчевића. Свршивши ондашње основно образовање, ратнички поклич 1876 године пробуди и у њему жељу, да се као младић од 17 година стави на на браник своје Отаџбине учествујући у бојевима: на Велиму, Вучјем-Долу, Путњем брду, Дреноштици и Тоћемилима, показујући ратничку храброст и издржљивост.

Као бистар и добар момак г. 1886 одређен буде у тада формисаном пјешачком курсу у Никшић, показујући ваљан успјех, те год 1899 буде произведен у чин официра нар. војске. Послије смрти брата му официра Филипа, повјерена му је команда чете Овточицке, коју је дужност вршио све до 1905 године.

Овај свети ослободилачки рат затекао је пок. Николу као официра на расположење, те је служио у потоњем рату са Турском као десна рука и јака потпора свога замјеника.

У нападу извршеном на непријатељски кордон при Тарабошу 25 јануара 1913 г. јуначки корачајући са својом четом напријед, официр Никола бива рањен од непријатељског куршума. Нешто усљед ране и раног изласка из болнице, а нешто и усљед и иначе поремећеног му здравља, бивао ја с дана у дан све гори, те и поред најбоље његе и љекарске пажње, немила смрт отрже га из наше средине.

Покојникове прси красила су много наша и страна одличија, међу којима видно мјесто заузимаху Данилов крст IVстепена и медаља за храброст.

П. П.

Дебрецински атентат. Расписана је награда од 30 000 К. ономе ко ухвати Илију Васиљевићиа Катарева (Катарана Археи) и Тимофтеја Кирилова, који су извршили недавно атентат на бискупију у Дебрецину. Обојица су око 30 година стари; први је херкулског стаса, обријан; други је средњег стаса, крупан, плав, дивљег изгледа.

Кинематограф. Вечерас у сриједу 12. марта приказује и потпуно нови велики занимљив програм. Гајење нојева, голуба и крокодила у Калифорнији, занимљива и природна снимка. Дужност прије свега; дирљива драма у једном чину од чувене француске фабрике „Gaumont". Вјерни ордонанс, шала. Борбе срца. Величанствена „Nordisk", драма у три чина, дужина слике 1300 метара, и на свршетку обична шала: Тонтолинов грамофон. Програм је за сваку препоруку и публика ће у истом уживати.

ТЕЛЕГРАМИ

Талијански кабинет

Рим, 9. марта.

Министарство је конституисано: Предсједништво и портфељ министра унутрашњих дјела Саландра, а иностраних дјела маркиз ди Сан Ђулијано, морнарице Мило. Министар војни није још изабран. — Беч. Кор. Биро.

Српске жељезнице

Биоград. 9. март.

Министарски Савјет ријешио је да се сагради жељезнице у износу од 300 милиона динара, и то пруге Скопље—Битољ—Мрдаре—Приштина—Призрен, и Митровица—Рашка—Нови Пазар—Ужац. — Беч. Кор. Биро.

Италијански Министар војни

Рим, 12 марта

Генерал Гранда именован је министром војним. — Беч. К. Биро.

Бугарско Собрање

Софија, 12 марта

Собрање ће се састати 1. априла у изванредно засиједање. — Бечки Кор. Биро.

Пут цара Вилхелма

Млетци, 12 марта

Овамо је стигао цар Вилхелм — Бечки Кор. Биро.

Аудијенција г. Гирса

Петроград, 11. м

Цар је примио у аудијенцију г. Гирса, руског министра на Цетињу. — Вјесник.

† Буде Будисављевић

Загреб 12. марта

Умро је један од првака српске самосталне странке посланик Буде Будисављевић. — Бечки Кор. Биро.

Бој у Епиру

Атина, 11. марта.

Атинска Агенција јавља о крвавом бој између Епирота и Арнаута. Арнаути су сасвим потучени. — Бечки Кор. Биро.

ПОМЕН

У недјељу 16. ов. мј. даваћемо четрдесетодневни помен на новом гробљу нашем никад непрежаљеном оцу, брату и стрицу

† Јоку Лукину Иванишевићу

о чему извјештавамо наше сроднике, пријатеље и кумове.

Доњи Крај, 11. марта 1914.

У име породице, ожалошћени син

Ристо.

Број 16. 1,1

која се не могу збрисати која су вјековима и као такова она су звијезде које се не гасе. — И ако је дипломација створила једну лажну творевину, која никад није постојала у историји свијета, стијене ће се саме од себе једног дана сурвати са врхова големих црногорских планина и смрвиће ту творевину.

„Црна Горо, вели једна народна пјесма, тебе Бог чува! Бићеш увијек слободна као и снијег твојих планина. Твоје горе и твоје стијене увијек ће имати провалија за топове твојих непријатеља а кобаца за њихове кости.!"

Отпјев те колико лијепе толико и узвишене црногорске пјесме, можемо са убјеђењем и данас да поновимо на неправду европске дипломације, а за славне и великодушне жртве јуначних синова Црне Горе.

* * *

Ето изнесосмо овдје овај лијепи чланак уваженог грчког родољуба и књижевника Др. Спилиотополуса, те да српски свијет види, са колико љубави дише народ грчки према народу српском.

Исто је тако и народ српски дао доказа своје љубави према народу грчком и поштовања према његовим правима, те с тога мислмо да би сваки онај, Грк или Србин, који би хотимично реметио такову лијепу хармонију између два братска, два једновјерна и два пађеничка народа, учинио гријех и пред Богом и пред људима.

Светислав Илић.

NACIONALNA BIBLIOTEKA CRNE GORE DURDE CRNOJEVIC

Штампа Кр. Ц. Државне Штампарије

Власник и одговорни уредник **Радомир Орлински Кривокапић**